

Problemy interpretacyjne zbiegu norm prawa UE z prawem krajowym na przykładzie rynku cukru

I. Rynek cukru oraz mechanizm zarządzania rynkiem wewnętrznym, w tym systemem kwot, jest rynkiem regulowanym zarówno na poziomie prawa unijnego jak również na poziomie prawa krajowego.

Oznacza to, że zarówno prawo unijne jak również prawo krajowe kształtuje rygorystycznie obowiązki oraz prawa zarówno plantatorów buraka cukrowego jak również producentów cukru¹.

Trzonem tej regulacji jest system państwowego kontyngentowania produkcji cukru oraz nadzoru państwowego w poszczególnych krajach UE. System ten historycznie ustanowiony w 1967 r. funkcjonuje z pewnymi modyfikacjami do chwili obecnej. Istotną rolę w tym systemie odgrywają zarówno rozporządzenia UE (art. 288 TFUE), które są wiążące w całości i bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich. Rozporządzenia UE od momentu opublikowania w Dzienniku Urzędowym UE stanowią część prawa krajowego i nie ma potrzeby transponowania norm rozporządzenia do krajowego porządku prawnego (tzw. zasada autowykonalności - por. orzeczenie ETS - sprawy 34/73 Varida, 40/69 Bollmann, itp.).

Prawo unijne oraz krajowe wywiera również wpływ na istotne elementy stosunku zobowiązaniowego umowy kontraktacji, nazywanej w prawodawstwie UE umową dostawy czy też umów dodatkowych wynikających z „bazowej” umowy kontraktacji² ukształtowanej pod wpływem przepisów unijnych i krajowych. W polskiej branży cukrowniczej, w latach 2010-2012, wystąpiły napięcia pomiędzy stronami umowy kontraktacji na skutek braku podpisania przez producentów buraka cukrowego oraz cukrownie porozumienia branżowego, o którym mowa w art. 50 ust. 1 Rozporządzenia Rady (WE) 1234/2007 z dnia 22 października 2007 r.

1

Por. F. C. Snyder, *Common Agricultural Policy of European Economic Community*, London 1990; E. Tomkiewicz, *Limitowanie produkcji rolnej w ustawodawstwie rolnym Wspólnot Europejskich*, Warszawa 2000 r., s. 75 i nast.

² A. Stelmachowski, *Kontraktacja produktów rolnych*, Warszawa 1960, s. 5

ustanawiającego wspólną organizację rynków rolnych oraz przepisy szczegółowe dotyczące niektórych producentów rolnych (Rozporządzenie o jednolitej wspólnej organizacji rynku, Dz. Urz. UE 2007 L. 299/str. 1-149 z póź. zm.). Powyższa sytuacja kolizyjna nie została rozwiązana na mocy art. 50 ust. 7 powoływanego Rozporządzenia. Otóż zgodnie z art. 50 ust. 7 „w przypadku braku porozumień branżowych dane państwo członkowskie podejmuje niezbędne kroki zgodnie z niniejszym rozporządzeniem w celu ochrony interesów zainteresowanych stron”.

Brak zgodności stron odnośnie zawarcia porozumienia branżowego doprowadził do konieczności wydania przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Rozporządzenia z dnia 10 marca 2011 r. w sprawie warunków zakupu i dostawy buraków cukrowych przeznaczonych do produkcji cukru w ramach kwot produkcyjnych cukru (Dz. U. nr 57 poz. 292). Powyższe Rozporządzenie w sensie normatywnym w istocie zastąpiło porozumienie branżowe, które do dnia jego wydania nie zostało podpisane przez polskich producentów buraka cukrowego oraz producentów cukru (cukrownie). Powoływane Rozporządzenie zgodnie z § 1 określa istotne warunki zakupu i dostawy buraków cukrowych przeznaczonych do produkcji cukru w ramach kwot cukrowych. Rozporządzenie to, jak już wspomniano powyżej, zastępuje porozumienie branżowe między stronami w rozumieniu części II ust. 11 Załącznika III do Rozporządzenia Rady (WE) 1234/2007 z dnia 27 października 2007 r.. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 10 marca 2011 r. zostało wydane na podstawie art. 31 ust. 9 Ustawy z 11 marca 2004 r. o Agencji Rynku Rolnego i organizacji niektórych rynków rolnych (Dz. U. z 2007 r. nr 231 poz. 1702 z późn. zm.). Jednoznacznie odwołuje się ono do art. 31 b ust. 7 powoływanej Ustawy z 11 marca 2004 r. oraz art. 50 ust. 1 Rozporządzenie Rady (WE) nr 1234/2007 r. z dnia 22 października 2007 r.³. Tym samym Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wprowadził, jako podmiot administracji rządowej odpowiedzialny za

---

3

Dotyczy to również załącznika II do Rozporządzenia Komisji (WE) nr 952/2006 z dnia 29 czerwca 2006 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania Rozporządzenia Rady (WE) nr 318/2006 w odniesieniu do zarządzania rynkiem wewnętrznym cukru oraz systemem kwot (Dz. U. UE. L.06. 2006 L. 178, str. 39 z późn. zm.).

organizację rynku regulowanego sektora cukru, szczegółowe zasady umów kontraktacyjnych na zasadach „lex specialis” obowiązujących w tym sektorze⁴.

---

⁴ Nastąpiło to poprzez stanowienie norm prawnych w ramach powoływanego rozporządzenia w § 3, § 4, § 5, § 6, § 7, § 8.

Wskazać w szczególności należy, że przepisy Rozporządzenia z 10 marca 2011 r. zobowiązują producenta cukru do zawarcia umowy kontraktacji z producentem buraków cukrowych, o której jest mowa w art. 31b ust. 7 Ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o Agencji Rynku Rolnego i organizacji niektórych rynków rolnych. Podkreślić należy, że w cytowanym Rozporządzeniu wyraźnie jest mowa o umowie kontraktacji, „zawierającej postanowienia, jakie powinna zawierać umowa dostawy, o której mowa w art. 50 ust. 1 Rozporządzenia Rady (WE) 1234/2007 z dnia 22 października 2007 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków rolnych oraz przepisy szczegółowe dotyczące niektórych produktów rolnych („Rozporządzenie o jednolitej wspólnej organizacji rynku”), zwanego dalej „Rozporządzeniem nr 1234/2007”⁵.

Zgodnie z art. 204 ust. 3 Rozporządzenia nr 1234/2007 przepisy powoływanego rozporządzenia stosuje się, w odniesieniu do sektora cukru, do końca roku gospodarczego 2014/2015.

Z treści powyższej regulacji jednoznacznie wynika, że elementem istotnym umowy kontraktacji w świetle obowiązujących przepisów jest okres na jaki została ona zawarta, a więc tzw. rok gospodarczy. Umowa obejmować zatem musi okres danego roku gospodarczego. Problematyka powyższa podlegać będzie dalszej analizie.

Data wejścia w życie Rozporządzenia z 10 marca 2011 r., zgodnie z § 9, ustalona została na 14 dni od dnia jego ogłoszenia, tj. weszło ono w życie dnia 30 marca 2011 r..

Podkreślenia raz jeszcze wymaga fakt, iż pomiędzy producentami cukru - cukrowniami a plantatorami buraka cukrowego nie doszło w roku gospodarczym 2010/2011, do zawarcia porozumienia branżowego, o którym jest mowa w art. 50 ust. 1 Rozporządzenia Rady (WE) 1234/2007 z dnia 22 października 2007 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków rolnych oraz przepisy szczegółowe

---

⁵ Wymienione w załączniku II do Rozporządzenia Komisji (WE) nr 952/2006 z dnia 29 czerwca 2006 ustanawiające szczegółowe zasady stosowania Rozporządzenia Rady (WE) nr 318/2006 w odniesieniu do zarządzania rynkiem wewnętrznym cukru oraz systemem kwot (Dz. Urz. UE L.178 z 01.07.2006 r. s. 39 z późn. zm.) zwanego dalej „Rozporządzeniem 952/2006”, oraz odpowiadającej wymaganiom określonym w przepisach niniejszego rozporządzenia.

dotyczące niektórych producentów rolnych (Rozporządzenie o jednolitej wspólnej organizacji rynku, Dz. Urz. UE 2007 L. 299/str. 1-149 z póź. zm.).

Stwierdzić zatem należy, że w analizowanym stanie prawnym i faktycznym występują wzajemne relacje pomiędzy prawem krajowym i unijnym.

W odniesieniu do umów kontraktacyjnych, zawartych na kampanię buraczaną 2010/2011, zastosowanie mają zarówno postanowienia prawa unijnego, jak również prawa krajowego. Podkreślić należy, że § 2 powoływanego Rozporządzenia z 10 marca 2011 r. wyraźnie wskazuje, iż w przypadku braku zawarcia porozumienia branżowego umowy kontraktacji buraka mają zawierać postanowienia umowy dostawy, o których jest mowa w art. 50 ust. 1 Rozporządzenia Rady 1234/2007⁶.

Oznacza to, że powoływane Rozporządzenie Ministra RiRW z 10 marca 2011 r. zobowiązuje producentów cukru do zawarcia w umowie kontraktacyjnej zobowiązania do wypłacenia producentowi buraka cukrowego „dodatкового świadczenia finansowego”, o którym jest mowa w § 7, w ramach kampanii buraczanej na lata 2010/2011.

Producenci cukru (cukrownie) nie miały podstaw normatywnych do powoływania się na fakt braku definicji „lat gospodarczych” (w tym roku gospodarczego), gdyż zostały one określone w Rozporządzeniu 1234/2007. Zgodnie z powołanym art. 3 lit. e w sektorze cukru lata gospodarcze liczą się od 1

---

⁶ Problematykę „dodatkowych świadczeń finansowych” określają postanowienia § 7 powoływanego Rozporządzenia Ministra RiRW z 10 marca 2011 r.

§ 7 określając „dodatkowe świadczenie finansowe” zobowiązuje producenta cukru do wypłaty świadczenia „*pod warunkiem, że średnia ważona cena białego cukru kwotowego sprzedanego w danym roku przez tego producenta ustalona na podstawie średnich ważonych cen przekazywanych Agencji Rynku Rolnego przez tego producenta na potrzeby sprawozdawczości cenowej na rynku cukru, zwanej dalej „średnią ceną”, jest wyższa co najmniej o 40 euro za tonę takiego cukru od ceny referencyjnej, o której mowa w art. 8 ust. 1 lit. c pkt. i, tiret drugiego Rozporządzenia nr 1234/2007*”.

W § 7 ust. 2 cytowanego Rozporządzenia Ministra RiRW określono zasady obliczania dodatкового świadczenia finansowego w prezentowanym wzorze [algorytmie]. Wzór ten jednoznacznie odnosi się do pojęcia „*danego roku gospodarczego*” (por. części składowe wzoru IB, G, CR, OIB). Zgodnie z przepisami cytowanego powyżej Rozporządzenia Rady 1234/2007 – art. 3 lit. e „*lata gospodarcze*” dla sektora cukru określono „*od 1 października do 30 września następnego roku*”.

października do 30 września następnego roku. Również zawarcie umowy kontraktacji przez producenta cukru z producentem buraka cukrowego przed wejściem w życie Rozporządzenia z 10 marca 2011 r. na rok gospodarczy 2010/2011 uwzględniać powinno wszelkie regulacje prawne, które dotyczą tego okresu.

W zaistniałym sporze pomiędzy cukrowniami a plantatorami buraka cukrowego powoływanie się przez producentów cukru na zasadę, że „*prawo nie działa wstecz*” (wg. paremii „*lex retro non agit*”) nie powinno być stosowane w odniesieniu do umów kontraktacji na kampanię buraczaną 2010/2011, zawartych przed wejściem w życie Rozporządzenia krajowego z 10 marca 2011 r.. Otóż zawarcie umowy kontraktacyjnej na okres powyższego roku gospodarczego zostało jasno sprecyzowane w prawie unijnym. Z brzmienia § 7 Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, wynika, iż wypłata „*dodatkowego świadczenia finansowego*” zgodnie z § 7 ust. 3 cytowanego Rozporządzenia „*jest dokonywana w terminie 45 dni od dnia zakończenia danego roku gospodarczego, w którym cukier został sprzedany*”. Oznacza to, że producenci cukru związani są okresem roku gospodarczego, który jest wyraźnie określony w powoływanych przepisach prawa unijnego. Tym samym przepisy prawne jednocześnie określają, że umowy kontraktacji buraka cukrowego dotyczą okresu od 1 października do 30 września następnego roku, co występuje w analizowanym przypadku (od 1 października 2010 r. do 30 września 2011 r.).

Świadczenie dodatkowe wykreowane może być przez umowę kontraktacyjną lub również w analizowanym przypadku na podstawie przepisu szczegółowego. Doktryna prawa cywilnego nie pozostawia w tym przypadku wątpliwości⁷.

Umowa kontraktacji jest umową wzajemną, konsensualną i odpłatną.

W doktrynie występuje ugruntowany pogląd, że zasada jednoczesności świadczenia charakteryzująca umowy wzajemne może ulec modyfikacji, jeżeli umowa lub przepisy szczególne przewidują obowiązek spełnienia przez kontraktującego świadczenia dodatkowego. Ponieważ obowiązek zamieszczenia postanowień o „*dodatkowym świadczeniu finansowym*” wynika z obowiązującego przepisu prawnego, producenci cukru zobowiązani są dostosować zawarte wcześniej umowy kontraktacyjne niezawierające powyższego obowiązku lub też

---

⁷

Por. Kodeks cywilny. Komentarz, pod red. E. Gniewka, C.H.Beck, Warszawa 2011, s. 1099-1104.

zawrzeć kolejną umowę o „dodatkowe świadczenie finansowe” z producentami buraków cukrowych.

Zważywszy na powoływane brzmienie § 2 Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2011 r. jak już wspomniano powyżej, umowa kontraktacyjna na dany rok gospodarczy zawierać powinna postanowienia odnośnie do umowy dostawy, o których jest mowa w art. 50 ust. 1 Rozporządzenia 1234/2007. Z brzmienia cytowanych przepisów jednoznacznie wynika, że zawarte umowy (niezależnie od daty ich podpisania przed lub po wejściu w życie powoływanego Rozporządzenia z 10 marca 2011 r.) obejmują okres roku gospodarczego określony dla sektora cukru w Rozporządzeniu 1234/2007 art. 3 lit. e (tj. od 1 października 2010 do 30 września 2011 r.).

Regulacja zawarta w Załączniku II pkt XII ust. 3 lit. j Rozporządzenia Komisji (WE) nr 952/2006, określa formułę porozumienia branżowego odnośnie *„podziału między producentów a sprzedawców wszelkiej różnicy między ceną referencyjną a rzeczywistą ceną sprzedaży cukru”*.

Z tej też przyczyny § 7 Rozporządzenia Ministra RiRW, powołując się na Rozporządzenie (WE) nr 952/2006, określa jednocześnie zasady podziału środków finansowych w ramach *„dodatkowego świadczenia finansowego”*.

Reprezentuję pogląd, że Załącznik II pkt XII ust. 3 lit. j do Rozporządzenia (WE) nr 952/2006, w przypadku braku porozumienia branżowego, może być zastosowany przez strony umowy kontraktacji jako samoistna podstawa prawna we wzorcach umownych. Nie ma jednak mocy przepisu bezwzględnie obowiązującego (*ius cogens*), gdyż dotyczy samych porozumień branżowych, a nie treści umów kontraktacyjnych. Natomiast powyższa podstawa prawna może być bezwzględnie stosowana na mocy Rozporządzenia 1234/2007 na podstawie art. 50 ust. 7 przez państwo członkowskie w przypadku braku porozumień branżowych na szczeblu krajowym w celu ochrony interesów stron. Powyższa zasada została przyjęta w przywoływanym § 7 Rozporządzenia Ministra RiRW.

II. Przedstawiony spór interpretacyjny pomiędzy producentami cukru a plantatorami buraka cukrowego stał się przedmiotem skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu⁸, której przyjęcie do rozpoznania

---

⁸ sygn. akt I ACa 1290/12, <http://orzeczenia.wroclaw.sa.gov.pl>

argumentowano wystąpieniem istotnego zagadnienia prawnego, odnoszącego się do:

- a) zasięgu czasowego działania normy prawnej, wpływającej na występujące zdarzenia prawne oraz ich skutki w oparciu o sformułowane zasady obowiązywania międzyczasowego prawa prywatnego w świetle zasady nieretroaktywności lub dozwolonej retrospektywności, w związku z art. 3 Kc,
- b) zbiegu norm prawa europejskiego (Unii Europejskiej) z normami prawa krajowego w aspekcie stosowania pierwszeństwa norm prawa europejskiego przed normami krajowymi w kontekście międzyczasowym,
- c) zakresu obowiązywania normy prawnej rozporządzenia prawa europejskiego i jego wpływu na granice swobody umów określone w prawodawstwie krajowym - art. 353¹ Kc.

Ad. a. Istota spornego problemu dotyczyła kwestii, czy przepisy powoływanego Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi - a w szczególności § 7 - które weszło w życie w dniu 30 marca 2011 r., modyfikują treść umowy kontraktacji buraków cukrowych zawartej przed wejściem w życie powoływanego rozporządzenia, w kontekście obowiązywania w polskim porządku prawnym na zasadzie autowykonalności⁹ Rozporządzenia Rady (WE) 1234/2007 z dnia 22 października 2007 r.

Otóż powoływane Rozporządzenie Rady (WE) w art. 3 lit. e stosuje się do produkcji w toku buraków cukrowych i cukru w „latach gospodarczych” określonych w czasie tj. „od 1 października do 30 września roku następnego”.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi jest ściśle powiązane z regulacją prawną powoływanego Rozporządzenia Rady (WE), gdyż na mocy delegacji wynikającej z art. 50 ust. 7 niweluje dotychczas nie rozstrzygnięte w obszarze polskiego prawa problemy, które powinny zostać uregulowane w przepisach krajowego porozumienia branżowego pomiędzy plantatorami buraka cukrowego a

---

⁹

Por. orzeczenie ETS – sprawa 34/37 Varida oraz sprawa 40/69 Bollmann

producentami cukru. Niejako definiuje ono również obszar rynku normatywnie regulowanego przez prawo europejskie.

Przyjęcie przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu argumentacji Sądu Okręgowego we Wrocławiu sprowadza się do ustalenia, iż brzmieniu Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie można przypisać wstecznego działania.

Nie ulega jednak wątpliwości, że czasookres przedmiotowej regulacji, określony przez powoływane Rozporządzenie Rady (WE), dotyczy „roku gospodarczego”, a nie tylko wybranych segmentów czasowych określonych umownie.

Nietrafność powyższej argumentacji, wyrażonej przez Sąd Apelacyjny w W., polega również na uznaniu, że nieretroaktywność ma charakter bezwzględny, co jest niezgodne z utrwalonym poglądem, także w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego oraz Sądu Najwyższego. Jak słusznie podkreślono w wiodących w piśmiennictwie prawniczym komentarzach do Kodeksu cywilnego¹⁰, odstępstwo od zasady nieretroakcji może być uzasadnione ważnymi powodami, w tym przyznaniu prymatu określonej wartości konstytucyjnej np. sprawiedliwości społecznej.

Wydanie przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi przedmiotowego Rozporządzenia na podstawie art. 31b Ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o Agencji Rynku Rolnego oraz w oparciu o powoływane przepisy prawa europejskiego, obok sfery regulacyjnej, miało również chronić, w imię sprawiedliwości społecznej, interesy grupy blisko 40 tysięcy plantatorów buraka cukrowego, którzy od kilku lat w wyniku skutecznego sprzeciwu producentów cukru zgrupowanych w kilku firmach, obejmujących wszystkie polskie cukrownie, blokowali podpisanie porozumienia branżowego. Brak podpisanego porozumienia warunkował wypłatę dodatkowego świadczenia finansowego dla plantatorów, co wobec znacznego wzrostu cen cukru na rynku światowym, stanowiło odczuwalne pogorszenie ich statusu majątkowego.

Nadmienić należy jednocześnie, że w powoływanych Rozporządzeniach europejskim i krajowym, występuje raczej retrospektywność, a nie retroaktywność, co w wyrokach obu Instancji Sądu powszechnego wydaje się być mylone. Retrospektywność, jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny, nie jest zakazana¹¹ i pojawia się wówczas, gdy nowa norma reguluje istniejące stosunki prawne inaczej niż norma dawna.

---

¹⁰ Kodeks cywilny – komentarz, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2013, s. 13; Kodeks cywilny. Komentarz do art. 1-499, T. 1, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2011, s. 47-49

¹¹ Por. wyrok TK, sygn. akt K 11/04 z 4 IV 2006 r., OTK ZU 2006 seria A nr 5 poz. 40, s. 405.

W analizowanym stanie prawnym przepisy Rozporządzenia krajowego, ustanowione poprzez formę delegacji określonej w prawie europejskim oraz w Ustawie o Agencji Rynku Rolnego, formułują ciąg działań regulacyjnych, które obejmują zarówno okres działania starego, jak i nowego prawa, z uwzględnieniem jednak czasookresu ustalonego dla „roku gospodarczego”.

W powyższym stanie prawnym występuje bowiem zbieg norm, których skutek wskazuje na ich kumulatywny charakter. Reguły wykładni prawa w oparciu o art. 3 Kc, w tym stanowisko judykatury, nie dają jednoznacznej odpowiedzi interpretacyjnej w przedmiotowej analizie, co wskazuje na wystąpienie istotnego zagadnienia prawnego w niniejszej sprawie.

Ad. b. Uzyskanie przez Polskę na mocy Traktatu Akcesyjnego z dniem 1 maja 2004 r. członkostwa w Unii Europejskiej związane jest z jednostronnym zespołem przejścia porządku prawnego Unii Europejskiej tzw. *aquis communautaire*. Przepisy prawa europejskiego, Rozporządzenia Rady (WE) 1234/2007, oraz Rozporządzenie Komisji (WE) nr 952/2006 z dnia 29 czerwca 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania Rozporządzenia Rady (WE) nr 318/2006 w odniesieniu do zarządzania rynkiem wewnętrznym cukru oraz systemem kwot¹² na zasadzie autowykonalności stały się obowiązującym w Polsce prawem. Określiły one jednoznacznie pojęcie „roku gospodarczego” w obszarze regulowanego rynku cukru. Zgodnie z Rozporządzeniem Rady (WE) 1234/2007, całość regulacji prawnej rynku cukru obowiązuje do końca roku gospodarczego 2014/2015.

Zważywszy na zasadę pierwszeństwa stosowania norm prawa europejskiego, w przypadku zbiegu norm prawa krajowego w analizowanej sprawie, powstaje kwestia stosowania tych norm w aspekcie międzyczasowym. Orzecznictwo ETS nie pozostawia w tym zakresie wątpliwości, że jeżeli chodzi o aspekt czasowy, to z pierwszeństwa korzystają normy prawa wspólnotowego, niezależnie od tego czy są wcześniejsze czy późniejsze niż niezgodne z nimi normy krajowe¹³.

Powołane powyżej normy rozporządzeń europejskich obowiązywały w Polsce w okresie przedmiotowej umowy kontraktacji i wyraźnie określały przestrzeń czasową

---

¹² Dz. Uz. UE 2.06.2006 L. 178, s. 3 z późn. zm.

¹³ Por. orzeczenie ETS 106/77 Amministrazione Delle Finanze Dello Stato v. Simmenthal, zb. orz. 1978, s. 629, por. także S. Biernat, Prawo europejskie a prawo państw członkowskich [w:] Prawo Unii Europejskiej. Zagadnienia systemowe. Pod red. J. Barcza, Warszawa 2002, s. 231.

„roku gospodarczego” dla regulowanego rynku cukru. Pozostawienie tego problemu jako kwestii bez znaczenia dla rozpoznania niniejszej sprawy przez dwie Instancje sądownictwa powszechnego, zawężające jedynie dodatkowe świadczenia do określonych umownie obowiązków, abstrahując od wejścia w życie przepisów Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, wskazuje na nie uwzględnianie obowiązujących w Polsce regulacji prawa europejskiego. Dotyczy to w szczególności aspektu, uregulowanego w drodze normatywnej, rynku cukru, a także wzajemnych związków i wpływu norm regulujących powyższy rynek na normy kontraktowe umów kontraktacji buraka cukrowego.

Stworzone podstawy prawne wewnętrznego rynku regulowanego przez powoływane przepisy prawa europejskiego, jak wskazano powyżej, stanowią podstawę do wejścia w życie powoływanych przepisów Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, który określił dla obowiązującego roku gospodarczego również elementy istotne, jakie powinny zostać wprowadzone w drodze aneksów do umów kontraktacji, co w świetle analizowanej powyższej zasady retroaktywności lub retrospektywności powinno budzić również wątpliwości instancji sądowych.

W związku z powyższym, istota zagadnienia prawnego sprowadza się również do określenia, w drodze orzeczenia Sądu Najwyższego, zakresu autonomii woli stron umowy kontraktacji buraków cukrowych w przypadku wystąpienia rynku regulowanego ustalonego przez przepisy prawa europejskiego i prawa krajowego w aspekcie międzyczasowym.

Ad. c. Istotnym zagadnieniem prawnym, pozostającym w związku z problematyką przedstawioną w pkt. a i b, jest wpływ na zasadę swobody umów regulacji prawa europejskiego i powiązanego z nim prawa krajowego. Dotyczy to zwłaszcza zasady swobody kształtowania treści stosunku umownego.

Po uzyskaniu przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej zasada swobody umów doznaje dodatkowo, obok ograniczeń wymienionych zgodnie z art. 353¹ Kc tj. wprowadzonych przez ustawę, właściwość (naturę) stosunku i zasady współżycia społecznego, także ograniczeń związanych z przyjęciem przez Polskę europejskiego porządku prawnego. W szczególności rozporządzenia europejskie oddziałują na swobodę kształtowania treści stosunku umownego w ramach poszczególnych typów umowy nazwanej (m. in. kodeksowej umowy kontraktacji), jak również na swobodę

kreowania stosunków umownych nie objętych katalogiem umów nazwanych, jeżeli objęte są sferą m. in. 23 europejskich rynków regulowanych, w tym rynku cukru¹⁴.

Tym samym określony ściśle katalog, w ramach ograniczeń sformułowanych przez wyjątki określone w art. 353¹ Kc, w przypadku np. regulowanych rynków przez prawo europejskie i krajowe, podlega rozszerzeniu.

Normy prawa europejskiego powiązane w drodze delegacji, wynikających z rozporządzenia europejskiego z krajowymi regulacjami wykonawczymi, uzyskują charakter bezwzględnie obowiązujący (*iuris cogentis*) na gruncie prawa krajowego. Tym samym normy prawa europejskiego (rozporządzenia UE) funkcjonujące we wzajemnym związku z powiązаныmi z nimi normami krajowymi (rozporządzeniami wykonawczymi) działają w odniesieniu do zasady swobody umów na zasadach analogicznych, jak ustawa.

Sąd II-ej Instancji, dzielając w tym zakresie stanowisko Sądu Okręgowego we Wrocławiu, oparł swoje rozstrzygnięcie wyłącznie na analizie prawnej § 7 Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2011 r. w sprawie warunków zakupu i dostawy buraków cukrowych przeznaczonych do produkcji cukru w ramach kwot produkcyjnych cukru (Dz. U. nr 57 poz. 292). W kontekście zasady nieretroaktywności aktów prawnych uznano, że "w razie zmiany stanu prawnego w czasie trwania stosunku prawnego, stosunek ten winien podlegać ocenie w oparciu o przepisy prawa dawnego". Sąd Apelacyjny pominął jednakże w zupełności kwestię rozważań nad dozwoloną zasadą retrospektywności w kontekście obowiązywania przed wejściem w życie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi wskazanych powyżej przepisów prawa unijnego. Nie można nadto zgodzić się ze stanowiskiem Sądu Apelacyjnego, że brak analizy powołanych powyżej przepisów prawa wspólnotowego nie miał znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Umowa pomiędzy stronami sporu została zawarta w czasie, kiedy ani nie obowiązywało porozumienie branżowe - w rozumieniu części II ust. 11 załącznika III do Rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 z 22.10.2007 r. - ani też Rzeczpospolita Polska nie podjęła „niezbędnych kroków” w celu ochrony interesów obu stron. Wobec powyższego, zastosowanie winny znaleźć

---

¹⁴ Por. P. Czechowski, A. Niewiadomski, Europejskie rynki rolne [w:] Prawo rolne pod red. P. Czechowskiego, Warszawa 2011, s. 381 i nast.

bezpośrednio przepisy krajowe - np. Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o Agencji Rynku Rolnego i organizacji niektórych rynków rolnych - oraz przepisy unijne, w szczególności wymienionego powyżej Rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007. Rozporządzenie to w swych zapisach definiuje wiele instytucji, które stosuje się w regulacji rynków branżowych, w szczególności w sektorze cukru. Definiuje ono także pojęcie roku gospodarczego, które w tym kształcie winno znaleźć swoje bezpośrednie zastosowanie w stosunku zobowiązaniowym, łączącym strony, a nie mieszczącym się w jakiegokolwiek z form, nakazanych przez Unię Europejską. Dalej, w Rozporządzeniu MRiRW z 10.03.2011 r. wyraźnie jest mowa o umowie kontraktacji, „zawierającej postanowienia, jakie powinna zawierać umowa dostawy, o której mowa w art. 50 ust. 1 Rozporządzenia Rady (WE) 1234/2007 z dnia 22 października 2007 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków rolnych oraz przepisy szczegółowe dotyczące niektórych produktów rolnych („Rozporządzenie o jednolitej wspólnej organizacji rynku”), zwanego dalej „Rozporządzeniem nr 1234/2007, wymienione w Załączniku II do Rozporządzenia Komisji (WE) nr 952/2006 z dnia 29 czerwca 2006 r., ustanawiające szczegółowe zasady stosowania Rozporządzenia Rady (WE) nr 318/2006 w odniesieniu do zarządzania rynkiem wewnętrznym cukru oraz systemem kwot (Dz. Urz. UE L.178 z 01.07.2006 r. s. 39 z późn. zm.), zwanego dalej „Rozporządzeniem 952/2006”, oraz odpowiadającej wymaganiom określonym w przepisach niniejszego rozporządzenia”. Zgodnie z art. 204 ust. 3 Rozporządzenia nr 1234/2007 przepisy powoływanego rozporządzenia, stosuje się w odniesieniu do sektora cukru do końca roku gospodarczego 2014/2015. Z treści powyższej regulacji jednoznacznie wynika, że elementem istotnym umowy kontraktacji w świetle obowiązujących przepisów jest okres na jaki została ona zawarta, a więc tzw. rok gospodarczy. Umowa obejmować zatem musi okres danego roku gospodarczego i w takim kontekście to pojęcie należy rozumieć, w odróżnieniu od tego, jak przyjął to - za Sądem Okręgowym - Sąd Apelacyjny we Wrocławiu.

Art. 16a Rozporządzenia Komisji (WE) nr 952/2006 stanowi, że: „Porozumienia branżowe i umowy dostawy określone w art. 50 ust. 1 Rozporządzenia (WE) nr 1234/2007 są zgodne z warunkami zakupu ustanowionymi w Załączniku II do niniejszego Rozporządzenia.”. W przedmiotowym Załączniku

wymieniono szereg zapisów, jakie muszą znaleźć się w umowie dostawy (na terenie Polski stosuje się umowy kontraktacji) pomiędzy plantatorem buraka cukrowego a producentem cukru w sytuacji, gdy brak jest regulacji stosunku zobowiązaniowego w drodze porozumienia branżowego. W punkcie XI wzmiankowanego Załącznika znalazło się sformułowanie, zabraniające pozostawaniu w sprzeczności z treścią Załącznika postanowień i skutków umów, zawieranych - jak należy interpretować - w sytuacji braku porozumień branżowych. Punkt XII ust. 3 przedmiotowego Załącznika zawiera katalog regulacji, jakim winny odpowiadać porozumienia branżowe. Z uwagi na fakt, iż Załącznik ten został dodany do powyżej wskazanego Rozporządzenia w celu określenia warunków zakupu buraka cukrowego przez producentów cukru, *per analogiam*, stosując wykładnię literalną i celowościową, należałoby stwierdzić, iż treść umów dostawy (kontraktacji) winna odpowiadać także zapisom, dotyczącym treści porozumień branżowych w tym, w szczególności, dotyczącym „zasad podziału między producentów a sprzedawców wszelkiej różnicy między ceną referencyjną a rzeczywistą ceną sprzedaży cukru”. A zatem, w powyższym świetle, uzasadnione wydaje się być stanowisko, iż jeszcze przed wejściem w życie Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 10.03.2011 r. ustawodawca unijny narzucił uczestnikom rynku cukru na terenie UE jednoznaczne warunki, regulujące treść stosunku zobowiązaniowego, łączącego producentów cukru i plantatorów buraka cukrowego. W ten sposób ograniczenia doznała zasada swobody umów, o której mowa w art. 353¹ Kc, na poziomie przepisów, ustanowionych poza obowiązującym na terenie RP porządkiem legislacyjnym. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, w uzasadnieniu orzeczenia, nie dokonał analizy roszczenia strony powodowej w zarysowanym powyżej kontekście, naruszając tym samym utrwaloną linię orzeczniczą Sądu Najwyższego, nakazującą z urzędu stosować przez Sąd *meriti* przepisy obcego prawa materialnego¹⁵.

III. Sąd Najwyższy, postanowieniem z dnia 20 grudnia 2013 r.¹⁶ nie przyjął skargi kasacyjnej do rozpoznania, uzasadniając tę decyzję brakiem wystąpienia istotnego zagadnienia prawnego w sprawie. Orzeczenie takie uznać należy o tyle za zaskakujące, o ile weźmie się pod uwagę wagę problemu, przedstawionego

---

¹⁵ Por. np. wyrok SN z 14 lipca 2010 r., V CSK 7/10, opubl. Legalis

¹⁶ sygn. akt V CSK 169/13, www.sn.pl/orzecznictwo/

powyżej, dotyczącego interesów blisko 40.000 plantatorów buraka cukrowego, w płaszczyźnie nie tylko rynku cukru, lecz także pozostałych rynków regulowanych. Brak wyjaśnienia wątpliwości, mocą autorytetu Sądu Najwyższego, które nasuwają się po przeanalizowaniu stanowiska prezentowanego w niniejszym opracowaniu, uznać należy za istotny przyczynek, dotyczący sfery stosowania krajowego prawa rolnego na styku z prawem UE.

The problems of interpretation of the EU law standards confluence with the national law on the example of the sugar market

The sugar market and internal market management mechanism, including a quota system, is a regulated market both at the level of EU law as well as at the level of national law. This mean, both the EU law and national law rigorously shape both obligations and rights of planters of sugar beet and sugar producers. Non-compliance of the parts on the conclusion of a trade agreement has led to the need to issue by the Minister of Agriculture and Rural Development of the Regulation of 10 March 2011 on the conditions of the purchase and delivery of sugar beet for sugar production under quota sugar production (Dz. U. No. 57 item 292). With regard to the procurement contracts, concluded beet campaign 2010-2011, apply both provisions of EU law, as well as national law. Sugar producers (sugar mills) can not rely on the lack of definition of "marketing years" (in this marketing year), as they are defined in the Council Regulation (EU) 1234/2007. On the basis of the above was brought cassation appeal against the judgment of the Court of Appeal in Wrocław, the adoption of which was argued to recognize the occurrence of a significant legal issue.

Słowa kluczowe:

kolizja norm prawnych,
zasada swobody umów,
rynek cukru,
prawo rolne,
zasada nieretroakcji,
zasada retrospektywności.

Key words:

collision of legal norms,
the principle of freedom of contract,
sugar market,
agricultural law,
non-retroactivity principle,
retrospec-rule.